

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.

INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XI

BELGRADE 1980.

риоду, формиране су румунске кнежевине у којима је словенски језик дуго био језик цркве и државне администрације, што је њихове владаре и племство умногоме обавезивало да наставе традицију феудалаца јужно од Дунава.

Ако се прате везе које су постојале између манастира на Светој гори и Румуна, запазиће се да су оне одржаване непрекидно у току скоро пет столећа.

Као први ктитор светогорских манастира, међу многим владарима и бољарима, помиње се 1393. године влашки војвода Влајко, који је богато даровао светогорске манастире. То ће се продужити све до 17. децембра 1863. године, када је кнез Александар Јоан Куза, владар уједињене Влашке и Молдавије, национализовао поседе у Румунији који су били у рукама црквених организација у области источног Средоземља, чиме су били погођени и светогорски поседе. Циљ ове публикације је да покаже, с једне стране, чиме су Румуни задужили Свету гору, а, с друге стране, чиме је Света гора задужила Румуне. Крајем про-

шлог века, руски историчар Порфирије Успенски нагласио је да ни један народ није задужио Свету гору толико колико Румуни.

После опсежног увода из пера академика Emilia Condurachea, ова публикација, опремљена већим бројем ликовних прилога у боји, указују на многе појединости које сведоче о присуству Румуна у разним светогорским манастирима и скитовима. Ту су: Зограф, Дохијар, Ксенофон, Пантелејмон, Симон Петра, Григориј, Дионисије, Свети Павле, Велика Лавра, Продром, Каракал, Ивирон, Култумус, Ставроникита, Пантократор, Свети Илија, Ватопед, Есвигмен и Хиландар. У сваком од ових манастира или скитова (а не само у Хиландару) постоје многи докази о присуству Румуна у Светој гори и о везама који је она одржавала са манастирима у Молдавији.

Публикација је занимљива за историчаре уметности, али и за све оне који желе да се обавесте о вековној повезаности балканских народа на културном пољу.

Милан Ванку

АРХИВСКА ГРАБА О СТАКЛУ И СТАКЛАРСТВУ У ДУБРОВНИКУ (XIV—XVI ВЕК)

Сабрала и уредила Верена Хан. Балканолошки институт САНУ, Посебна издања, књ. 9, Београд 1979, 389 стр.

Објављивање архивске грабе о стаклу и стакларству у Дубровнику за временски распон од три века представља својеврстан подухват који је вредан похвале. Уз *Грабу о сликарској школи у Дубровнику (XIII — XVI век)*, коју је објавио Јорјо Тадић 1952. године, ова *Граба* је друга комплетна збирка архивских бележака о једном занату у Дубровнику на прелазу касног средњег века у нови век. Она, према томе, није избор докумената, већ обухвата „безмало све списе који су на било који начин или у било којој вези важни а познавање развоја стакларства у Дубровнику и оних непосредних и посредних манифестација које га прате”.

Граба се састоји од 715 докумената који обухватају период од 1312. до 1599. године који су забе-

лежени у дубровачким архивским књигама, затим од садржајног предговора, брижљиво израђених регистара имена, места и ствари (Index nominum — locorum — rerum) и неколико факсимила докумената. Документи приказани у *Граби* резултат су вишегодишњег систематског испитивања скоро свих серија у Дубровачком архиву за поменути период. Аутор наводи да су приложени документи исписани из четрнаест архивских серија, а фрагментарно су у збирку унети и потребни документи из других архивских књига.

Приложени попис коришћених архивских серија при састављању *Грабе* предочава сваком познаваоцу фондова Дубровачког архива да оваква збирка докумената мо-

же да проистекне не само као резултат дуготрајног рада, већ и крајње коцентрације пажње при читању архивских књига, бескрајног стрљења и истинске научничке жеље и настојања да се што више докучи о једном „доста ексклузивном, типично градском, ретко негованом и много цењеном у прошлости“ занату, а о којем се скоро ништа није знало у односу на Дубровник, што се односи и на пласирање производа дубровачких стаклара ван овога града.

Објављени документи имају вишестрану важност. Они су значајан извор за проучавање динамике развоја стакларског заната у Дубровнику, занатске технологије, нивоа и квалитета производа, као и потреба и навика Дубровчана свих друштвених слојева да поседују и употребљавају предмете од стакла. Истовремено *Грађа* информише о продору дубровачких стакларских израђевина у балканске земље, затим у Апули-

ју, на Сицилији, у Александрију, и помаже да се сагледа важност Дубровника као стакларског центра ширих размера. *Грађа* такође представља и важан извор за историју стакла и стакларства у Европи, тачније муранско-млетачког, које је било водеће, а тесно повезано са дубровачким стакларством. Сем тога, ова збирка докумената означава и вредан извор за историју занатства у Дубровнику уопште, јер пружајући податке о комплексности токова настанка, раста, успона и нестајања стакларског заната омогућава да се боље сагледају токови развоја других заната из истог времена. Једном речју, *Архивска грађа о стаклу и стакларству у Дубровнику* представља значајан и врло користан зборник докумената не само за стручњаке за стакло, већ и за све друге који се баве проучавањем занатства и материјалне културе у овом периоду.

Бурђица Петровић

Petar Milosavljević, RADNIČKI POKRET U RUMUNIJI I (1870—1917),
Balkanološki institut SANU, Beograd 1977, 153 стр.

У оквиру подухвата Балканолошког института да се представи развој радничког покрета балканских народа, одговарајуће место дато је радничком покрету у Румунији. Аутор се прихватио посла да укаже на начин кретања тенденције у радничком покрету почев од 1870. па све до уласка Румуније у први светски рат 1917. Аутор је користио изворе у Румунији, у првом реду радничку и социјалистичку штампу, као и шире публикације, а затим и богату литературу о овом питању на румунском и руском језику.

Рад се састоји од увода и шест поглавља. Прво поглавље говори о друштвено-економским односима у Румунији у другој половини XIX и почетком XX века, тј. о аграрној реформи коју је спровео 1864. године Александар Јоан Куза, владар румунске кнежевине. Ту је реч о осиромашењу сељака, о сељачким покретима и о почетку развоја румунске индустрије, у чему је велику улогу

имао страни капитал, док су припадници радничке класе у почетку претежно били страног порекла. Друго поглавље посвећено је идејном сазревању и организованом оформљењу радничког покрета. Ту је реч о првим радничким и социјал-демократским организацијама по градовима, које имају антимонархистички карактер, самим тим што се солидаришу са међународним радничким покретом. У даљем излагању реч је о ширењу марксистичких идеја осамдесетих година прошлог века, о формирању Социјалдемократске партије и њеном приступању II интернационали, на чијем је челу био Фридрих Енгелс. Формирање радничке партије истовремено је указало и на борбу између револуционарног и опортунистичког правца у румунској социјалдемократији. Поглавље се завршава анализом радничких покрета првих година нашег века, док је прилично простора посвећено сељачким иступањима у истом перио-